

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

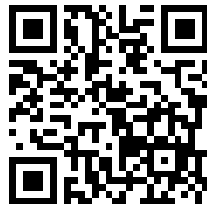
Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google[™] books

<https://books.google.com>

1781
I. N. D. N. I. C.
DE

**PRIVILEGIIS
ET IMMUNITA-
TIBVS ACADEMIAE
REGIOMONTANAE,
COMMENTATIO IVRIDICA,**

QVAM
MAGNIFICI IVRISCONSVLTORVM ORDINIS INDVLTIV
PRAESIDE

**REINHOLDO FRIDERICO
DE SAHME,**

ICTO,

ACADEMIAE REGIOMONTANAE DIRECTORE ET CANCEL-
LARIO, ANTECESSORE PRIMARIO, FACVLTATIS IVRIDICAE
ORDINARIO, SVMMAE, QVAE IN REGNO PRVSSIAE VIGET,

ADPELLATIONVM CVRIAE, ET SENATVS ECCLESIA-
STICI SAMBIENSIS CONSILIARIO,

PATRVO EA, QVA DECET, PIETATE VENERANDO
ERVDITORVM EXAMINI

SUBICIT
AVCTOR ET RESPONDENS

GOTTLOB IACOB SAHME,

REG. PRVSS.

ANNO ACADEMIAE SAECVLARI SECVNDO,
cblsCCXXXIII. DIE XXVIII. SEPTEMBR.

LITTERIS REVSNERIANIS:

VIRO
DE ME MEISQVE REBVS OPTIMO MERITO
CHRISTIANO HENRICO
GVETTER,

Potentissimi Prussorum Regis a Consiliis Aulicis,
Academiae Regiomontanae Professori,
Bibliothecae Wallenrodianae Praefecto primario,
FAVTORI, PRAECEPTORI, AVVNCVLO,
ea, qua decet, pietate venerando,

S. P. D.

GOTTL. IAC. SAHME.

Semper quidem TE, VIR AMPLISSIME,
ut alterum meum Parentem colui ac vene-
ratus sum, ast nunc publicum grati animi do-
cumentum exstare volo. Vix enim crederet
quisquam, quo studio, qua animi contentione
saluti meae utilitatique haecenus consulueris.
TIBI, VIR ORNATISSIME, quicquid est
in me cultioris doctrinae, acceptum fero; tot-

X 2

que

que per decem annorum spatium, quo, domicilio TVO uti, mihi concessum fuit, singularis TVI erga me fauoris expertus sum documenta ac tanta, ut merito erubescerem, si absque publico gratæ mentis TIBI exhibito specimine, ab hac Musarum sede discederem. Ignoscas ergo, AVVNCVLE OPTIME, quod hasce pagellas TVO dicare NOMINI fuerim ausus, dum homines mei generis præter munus chartaceum vix aliud offerre valeant. Accipe simul veteres grates, pro ista TVA diligentia, pro indefessa cura, pro magna fide, pro arcta amicitia ista, quibus me, parentibus orbatum, pupillum instituisti, ac discipulum dilexisti. Et quemadmodum TE doctissimum præceptorem habui, sic summum fautorem, ut in posterum habeam, precor ac oro. Vale, et res TVAS in ornamentum Academiae nostræ semper felicissime gere. Dabam Regiomonti VIII. Kalend. Octobr. CIOCCXXXIII.

DE
PRIVILEGIIS ET IMMUNITATI-
BUS ACADEMIAE REGIO-
MONTANAE.

INGRESSVS.

Quum omnes fere Academiae nostrae ci-
ues de secundo matris suae ALBER-
TINAE laetentur Natali, et partim
perorando, partim gratulando, suam exprimere conati
sint laeticiam, & me disputando illis adiungere licebit.
Eo magis vero ad conscendendam obligatus sum ca-
thedram, dum iter ad exterarum iam meditarum regio-
nes, sarcinolaque iam sunt collectae; patriae vero de
tempore in Academia collocato reddere rationes ius et
aequitas postulant. Ex consilio ergo PRAESIDIS IL-
LUSTRIS materiam de PRIVILEGIIS et INMUNI-
TATI-

A

TATIBVS ACADEMIAE REGIOMONTANAE
succincta commentatione explicandam elegi, dum illa
tempori praesenti maxime conueniens esse videtur; et
iucundum sit etiam in his Gratosissimi Fundatoris hoc
anno Saeculari secundo renouare memoriam: Faxit
DEVS FELICITER.

§. I.

*Etymologia
voci Academi-
aiae.*

Magna adhuc inter eruditos lis est, vnde vox
ACADEMIA suam trahat originem. Alii
enim a Graecorum quodam Heroë ACA-
DEMO vocabuli eius deducunt originem, qui
Athenis, in loco arboribus cincto, publicam instituisse
legitur scholam, quae a conditore nomen accepit
ACADEMIAE, a) quamque PLATO, summae apud
Graecos auctoritatis Philosophus, praelectionibus suis
ibidem habitis reddidit celebriorem. b) Alii vocabu-
lum hoc deriuant a CADMO, AGENORIS Tyrionum
Regis filio, qui primum in Boëtia, postea vero Athenis
CADMIAM seu CADMEAM, id est gymnasium scienti-
arum, instituit. c) Alii adfirmant hanc vocem compo-
sitam esse ab *ἀκος* *remedium* et *δῆνος* *populus*, quasi Aca-
demiae sint remedium populi contra incitiam et igno-
ran-

a) Alii hunc heroem adpellant HECADEMVM, alii ECHE-
MVM, alii ECADEMVM vnde HORATIVS:

Scilicet ut possem curuo dignoscere rectum

Atque inter Sylvas ECADEMI quaerere verum.

Lib. II. Epist. II.

b) LAERTIVS *Lib. III. de vit. Philosoph.* IAC. MIDDEN-
DORPIVS *de Academiis Lib. I. pag. 2.*

c) FRAN. IVNIVS *de Academiis cap. I.*

rantiam. d) Quum vero prior sententia omnibus aliis sit probabilior, & ego illam amplector. In eo tamen omnes conueniunt scriptores ACADEMIARVM originem ex Graecia esse deducendam. e) PLATONIS enim, quam modo laudauimus schola, omnium videtur esse antiquissima. Hocque institutum omnes fere sequutae sunt gentes. Institutae enim sunt scholae ALCAIRIENSIS, f) ALEXANDRINA, g) ANTIOCHENA, h) ATTICA, i) BERYTENSIS, inclutam illud Iurisconsultorum seminarium, k) CAESARIENSIS, l) CARTHAGINENSIS, m) et multae aliae, quas CONRINGIVS, Vir de re litteraria optime meritus, amplius recenset. n) Licet vero hae scholae nomine Academicarum sint insignitae, longo tamen interuallo a nostris abfuerunt vniuersitatum moribus. CONRINGIVS laudatus inter scholas illas et Academias nostras

A 2

fat

- d) Conf. ARN. HENR. SAHME, Parentis post fata adhuc venerandi, dissert. *An Academiae in emporiis sint erigendae.* Reg. 1704. hab.
- e) LIMNAEI ius publ. *Lib. VIII. cap. I. n. 9.*
- f) CONRINGIVS de *Antiquit. Acad. p. 39. Edit. Goettingensis de A. cl. lxxxviii.*
- g) Idem *l. c. pag. 11. et 25.* B. HEINECCIUS in *Historia I. C. Lib. I. §. 301.**
- h) Idem *l. c. pag. 192.*
- i) Idem *l. c. pag. 17.*
- k) Idem *l. c. pag. 21.* B. HEINECCIUS *l. c. §. 361.*
- l) Idem *l. c. pag. 32.*
- m) Idem *l. c. pag. 21. seqq.*
- n) Idem *l. c.*

fat ample delineauit differentias, o) illas ergo adducere superuacaneum esse arbitror.

§. II.

*Academia
quid sit et
quare dici-
tur vniuer-
sitas.*

Est autem ACADEMIA: collegium docentium et discipulorum a summo Principe confirmatum, ut certo in loco artes liberales publice tradere & addiscere, atque eruditus honorum aliquot titulos et gradus conferre, aliisque immunitatibus gaudere possit, in supremi Numinis honorem, publicamque utilitatem. p) Dicuntur alias Academiae etiam VNIVERSITATES. Equidem MIDDENDORPIVS purat, hoc exinde ortum esse, quia omnibus ac vniuersis ad Academiae patet aditus; q) vel ut SCHWEDERO placet, quia vniuersa artium liberalium genera ibidem tractantur. r) Recte vero obseruauit LIMNAEVS, has rationes non esse sufficientes. Alias enim monasteria etiam essent Vniuersitates, quia vnicuique ad ea patet aditus; et insuper non in omnibus Academiae vniuersa docentur liberalium artium genera. ACADEMIAE PARISIENSI enim HONORIVS PAPA, A. C. c1000. ius ciuile profiteri interdixit. s) Et in ACADEMIA AVRELIANENSI nulla tractantur theologica, quibus tamen Academiae Vniuersitatum nomen denegari non potest. t) Vera ergo ratio, quare Academiae adpellantur

o) Idem l. c. pag. 10. seqq.

p) LIMNAEI ius publ. l. c. n. 24. SAHME diff. cit. §. I.

q) MIDDENDORPIVS l. c. Lib. I. pag. 2.

r) GABRIEL SCHWEDER in iure publ. part. Spec. Sect. I. cap. VI. pag. 312.

s) CONRINGIVS l. c. pag. 98. MIDDENDORPIVS l. c. Lib. VI. pag. 371. cap. et super specula X. de primis.

t) LIMNAEI ius publ. l. c. n. 5.

tur Vniuersitates, est; quod ex variis collegiis & corporibus sunt compositae. v) Quemadmodum enim omnia collegia omnesque societates dici possunt Vniuersitates, ita Academiae tamen *κατ' ἐξοχήν* hoc nomine insigniuntur. x)

§. III.

Quodsi antiqua consideremus tempora, studia fere tantum in collegiis Canoniorum tractabantur, dum *Academia- rum origo-* ALEXANDER III. PAPA, in concilio Lateranensi A. clocclxxviii. habito omnibus iniunxit Episcopis, vt in singulis ecclesiis Professore constituerent, qui iuuentutem in omnibus erudiret scientiis. Quum autem temporis tractu Canonici ad officia vocarentur aulica, sicque studiis incumbere impedirentur, munus docendi in monasteria translatum est. Quia vero et Monachi, ignaviae et otio maxima ex parte dediti, studia neglexerunt, optimum tandem iudicatum est, Academias aliis instituere in locis. y)

§. IIII.

Omnium, quae hodie existant, Academiarum in specie sic dictarum, quae sit *Cantabrigiensi in Anglia et Bononiensi in Italia sunt antiquissimae Academiae.* ANTIQVISSIMA adhuc sub iudice lis est. Alii enim CANTABRIGIENSI in Anglia, alii vero BONONIENSI in Italia hunc vindicare volunt honorem. CANTABRIGIENSEM iam circa finem saeculi P. C. N. secundi conditam esse academi-
am, Britanniae adserunt scriptores. Narrant enim LVCIVM Britanniae Regem, per doctores Cantabrigienses

A 3

v) LVCAE *Europaeischer Helicon pag. 27.*x) LIMNAEVUS *l. c. n. 17.*y) LIMNAEVUS *l. c. n. 25.*

gientes ad christianam conuersum esse religionem, hancque singularibus ornauisse Academiam priuilegiis. z) Alii pro fundatore huius Academiae CANTABRVM Regem Hispanorum venditant; hunc enim, per tumultum et seditionem patria pulsum, in Britanniam migrauisse, et A. CCCLXXV. CANTABRIGIAE publicam liberalium artium instituisse academiam, aiunt. a) Alii adhuc hanc Academiam a SIGEBERTO Anglorum Rege A. 10CXXX. conditam putant. Sed haec vltima opinio nullam meretur fidem, exstat enim HONORII I. PAPAE rescriptum Romae 10CXXXIII. datum, quo et se CANTABRIGIAE operam litteris dedisse confitetur. b) Hoc tamen constat, SIGEBERTVM hunc cognomine PIVM A. 10CXXXVI. hanc Academiam ex consilio FELICIS Episcopi meliorem redelegisse in statum. c) Temporis iniuria vero haec collapsa Academia, est ab HVGONE BALSAMO Episcopo Eliensi saeculo XIII. est restaurata. d) BONONIENSEM vero quod concernit Academiam, eam iam a THEODOSIO II. Romanorum Imperatore A. C. ccccxxiii. fundatam et maximis ornatam esse priuilegiis reperimus, quae apud MIDDENDORPIVM legi possunt, inter quae imprimis haec constitutio notatu digna est: *Qui praetor iudexue*

z) MIEGE Geist- und weltlicher Staat von Gros-Brittanien und Irrland. *T. I. p. 36.* MIDDENDORPIVS *l. c. Lib. VIII. pag. 457.*

a) LVCAE *Europaeischer Helicon. pag. 247.*

b) MIDDENDORPIVS *l. c. pag. 456.*

c) LVCAE *l. c.*

d) LVCAE *l. c.*

iudexue quinquennio in Bononiensi Gymnasio studiorum caussa non consumto, ad iudicandum adcesserit, eius decreta sententiaeue irrita sunt. Qui Doctor in ordinem adscitus, libro a maioris ecclesiae Archidiacono non accepto, fuerit: eius dignitas, licet peritorum omnium suffragiis comprobata, prorsus nulla esto. Qui scholarem aliquem, ad Gymnasium Bononiensem pergentem, manu verboue offenderit, capitis reus esto. e) Temporis iniuria quidem et haec lapsa Academia, ast a CAROLO M. iterum est renouata. FRIDERICVS II. vero Romanorum Imperator huic Academiae multum adtulit damni, quod in bello aduersus COELESTINVM III. PAPAM huius fauit partibus. Ast Pontifices EVGENIVS III. NICOLAUS III. et LEO X. in pristinam eam redegerunt formam, f) et a saeculo XII. magni semper fuit nominis. Praesertim vero famigeratissimi in hac floruerunt Academia IVRECONSVLTI. Notissimus ille iuris ciuilis restaurator IRNERIVS, vel uti alii illum nominant GVARNERIVS vel WERNERIVS primus hic iuris professor est constitutus. g) AZO, Ictorum sua aetate Princeps, ACCVRSIVS et multi alii hanc Academiam docendo reddiderunt celebriorem. h) Notandum tamen est in hac vniuersitate nulla tractari medica, i) et INNOCENTIVM VI. PAPAM Theologicam professionem primum A. C. cccccxii. introduxisse.

e) MIDDENDORPIVS l. c. Lib. IIII. pag. 18.

f) MIDDENDORPIVS l. c. Lib. IIII. pag. 7.

g) B. HEINECCIUS in hist. iur. ciu. Lib. I. cap. VI. §. 43.*

h) B. HEINECCIUS l. c. §. 47.

i) VITRIARI ius publ. Lib. IIII. cap. X. §. 7.

xiffē. k) Gaudet etiam haec Academia magnis a CAROLO V. Romanorum Imperatore ipsi concessis priuilegiis, quum ibidem A. MDCXXVIII. a CLEMENTE VII. PAPA coronaretur. l)

§. V.

In Germania vero Pragensis.

Alias prouincias exteraque regna lubens praetereo. AD GERMANIAM vero quod adtinet CAROLVS M. quidem multis in locis, e. g. OSNABRVGAE, HILDESIAE etc. scholas instituit illustres, quae vero nomen Academiaram non merentur. Sed CAROLVS III. Romanorum Imperator primam in Germania condidit Academiam nempe PRAGENSEM, quo anno autem illud factum adhuc in lite est. VITRIARIVS m) et SCHWEDERVS, n) putant hanc Academiam A. MDCCLX. vel MDCCLXI. conditam esse, ast WENCESLAVS HAGECIVS optimus rerum Bohemicarum interpres, expresse scribit, Academiam hanc iam A. MCCCCXXXVIII. esse fundatam, o) cui etiam tanquam indigenae maior videtur habenda fides. Interim vniuersitas haec magnis ornata est praerogatiuis, praesertim vero exteris maiora concessa erant priuilegia quam indigenis, quum vero Imperator WENCESLAVS A. MCCCCVIII. exteros ob doctrinam IOANNIS HVSSI suis priuare voluit iuribus, vno die ultra duo millia studioforum

k) MIDDENDORPIVS *l. c. pag. 130*

l) LIMNAEVVS in iur. publ. *Lib. VIII. cap. I. n. 33.*

m) VITRIARIVS *l. c. §. 8.*

n) SCHWEDER *in iur. publ. part. Sp. sect. I. cap. 6. pag. 318.*

o) WENCESL. HAGECIVS *in der Boehmischen Cronik pag.*

dioforum discesserunt, & intra octiduum ultra viginti quatuor millia studiosorum abierunt, quorum plerique LIPSIAM se contulerunt, vbi FRIDERICVS I. Saxoniae Elector praeterito anno nouam crexerat Academiam. p)

§. VI.

Tractu temporis et aliae in Germania, aliisque in regionibus fundatae sunt Academiae. Papa autem Romanus illis temporibus ius erigendi Academiae sibi soli adrogari voluit, adeo vt omnes fere religioni Catholicae addicti, eas pro Academiae non habeant, quae non Pontificum munitae sunt priuilegiis: immo et a protestantibus etiam MATTHEVS STEPHANI hanc defendit sententiam, q) et quidem ex eo fundamento, quia Academiae sunt societates ecclesiasticae. Alii distinctionem faciunt inter scientias profanas et inter ius sacrum seu theologicum. Respectu ad illas vnumquemque Monarcham condere posse Academiam arbitrantur, intuitu huius autem auctoritatem docendi a Pontifice, quam a summo religionis antistite, esse petendam. r) LIMNAEVS vero omnes has diluit obiectiones, et summo imperanti hoc ius feliciter vindicauit. s) In Germania tamen, si a statibus imperii erigenda sit Academia, Imperatoris requiritur consensus et confirmatio, quia hoc ius ad referuata Imperatoris pertinet. Catholici quidem hodie

Papa ius erigendi Academiae sibi adrogare voluit, ast Imperatores hoc ius sibi vindicauerunt.

B

etiam

p) Idem *l. c. p. 651. seqq.* SCHWEDERVS *l. c.*

q) MATTH. STEPHANI *de Acad. cap. II. n. 17.*

r) AD. CONZON *Lib. IIII. Polit. §. 2. p. 218.*

s) LIMNAEVS *in iur. publ. l. c. n. 40. seqq.*

etiam Papae adhuc requirunt confirmationem , ast protestantes illam pro superuacanea merito reputant.

§. VII.

In PRVSSIA primum seculo XIII. introductae sunt scholae.

PRVSSIAM nostram quod concernit , illam antiquissimis temporibus maxime fuisse incultam historiarum testantur monumenta. Religio quidem christiana ibidem iam saeculo X. fuit introducta, t) sed illa, propter superstitionem veterum incolarum, nullas agere potuit radices , donec tandem saeculo XIII. ordo Teutonicus hanc sub iugum redegit prouinciam , et pedentim post varia bella ad christianam conuertit religionem. Nullam vero scriptores Prussiae faciunt mentionem, quod ibidem statim etiam studia litterarum fuerint introducta. Sed WINRICVS DE KNIPRODE, generalis ordinis Teutonici Magister, primus demum fuit, qui saeculo XIII. in PRVSSIA SCHOLAS instituisse legitur, v) quod exemplum etiam successores eius sunt imitati.

§. VIII.

Albertus studia imprimis promouit.

Praesertim vero ALBERTVS, gloriosae memoriae, supremus ordinis Teutonici Magister , et primus PRVSSIAE DVX mutato ordinis statu in id mox intendit animum, vt studia florerent in PRVSSIA, quare etiam ad erudiendam iuuentutem multas instituit scholas. Ipse illud confitetur in programmate foundationis Academiae A. MCCCXXXIII. d. XX. Iulii edito , vbi sequenti-

t) Conf. ANDR. SCHOTTI Prussia christiana et ACTA PRVSSICA Tom. I. pag. 248.

v) V. A. CHRIST. HÄRTKNOCHI *Preussische Kirchen-Historie. Lib. I. cap. IIII. pag. 186.*

quentibus utitur verbis: *quare et in oppidis scholas pueriles institui curauimus, ubi Latinae linguae et doctrinae Christianae elementa tradi volumus.* x) Non parum vero excitauit ALBERTVM salutaris a B. LVTHERO tunc temporis inchoata religionis reformatio, et singularis quam cum eo inierat amicitia. LVTHERVS enim varios in PRVSSIAM misit Theologos, qui incolas a pontificiis detrahere conati sunt superstitionibus, quique ALBERTO persuaserunt, vt ad promouenda studia et propagandam religionem Academiam erigeret Regiomontanam. Imprimis autem IOANNES BRISMANNVS hoc ALBERTO dedisse consilium videtur. Testantur id verba quae in epitaphio illius, quod in Cathedrali exstat ecclesia, leguntur, quaeque sic sonant:

Fertur magna nouae caussa fuisse scholae.

§. VIII.

Antequam vero ALBERTVS adhuc condidit Academiam A. MDLXXXI. d. XXIII. Octobris instituit ^{Et primo instituit} PARTICVLARE ^{PARTICVLARE.}, quod nihil aliud erat, quam schola illustris seu gymnasium, in quo omnes fere docebantur doctrinae. Expresse enim ALBERTVS in fundatione huius PARTICVLARIS ait: *Wollen demnach in unserer Stadt Kneiphof im Thum eine freye Schul und Particular fundiret haben, zu welcher nach Gelegenheit und vieler Schüler, allerley Sprachen, Lateinisch, Griechisch und Hebraeisch, nicht weniger auch Theologia, Ius, Medicina und die andre herrliche und löbliche freye Künste ieder-*

B 2

männig-

x) HARTKNOCHIVS l. c. Lib. II. cap. I. pag. 287,

männiglich gelesen und vorgetragen werden moegen. y) Hoc PARTICVLARE etiam, post fundatam iam Academiam, vsque ad A. MDCXVI. floruit, quo vero tempore a GEORGIO GVILIELMO Electore Brandenburgico et Duce Prussiae ob multas inde enatas inconuenientias iterum est abolicum. z)

§. X.

*Postea vero
Academium.*

Quum vero et hoc PARTICVLARE non sufficere videretur ALBERTO, ipsam hanc ACADEMIAM fundare decreuit, illamque foundationem d. XX. Iulii MDCXXXIII. peculiari intimauit diplomate, a) ipsa vero inauguratio d. XVII. Augusti stili veteris e. a. est facta. b) Praesertim autem ALBERTVS in hoc maximi momenti negotio vsus est consilio GEORGII SABINI, viri longa eruditione incluti et Poëtae incomparabilis, ac ob singularia merita a CAROLO V. nobilitate donati. Sic enim ipse loquitur ALBERTVS: SABINVS *inter illos fuit, qui nobis fuerunt constituendae Academiae auctores, et non minima ipsius opera status reipublicae huius litterariae est collatus.* c) Veram autem, qua ad constituendam hanc Academiam motus est, causam ipse exponit ALBERTVS in diplomate adlegato; nempe:

y) GRVBE corp. constit. Prutenic. *Part. I. pag. 167.*

z) GRVBE *l. c. pag. 263.*

a) Reperitur id in SAM. FVCHSII collectione scriptorum in honorem Principum Prussiae.

b) Exacta Academiae Regiomontanae descriptio exstat *in dem Erläuterten Preussen Tom. III. et V.*

c) ALBERTVS in constitutionibus Academiae Regiomontanae, quae reperiuntur apud GRVBIVM *l. c. pag. 171.*

nempe: *ut excitatis litterarum studiis huius Baltici sinus incolas ad veram DEI agnitionem, et ad virtutis intellectum traduceret.* In hoc diplomate etiam Academiae PRIVILEGIA, a Rege Polonorum, tanquam Domino tunc directo, impetranda, promisit. Praesertim vero maxime notanda sunt verba, quae circa finem huius occurrunt diplomatis: *Omnibus vero, quicumque in hoc nostro Gymnasio daturi sunt operam studiis litterarum, tribuimus et hoc privilegium, quoties in tota ditione nostra conditiones vacabunt, ut eorum prae ceteris ratio habeatur. Posthac enim in nostra oppida non aliunde Parochi, Concionatores, Ludimagistri ac Scribae adferentur, nisi ex Academia Regiomontana.*

§. XI.

Post fundatam Academiam ALBERTVS A. A. 1119
 1119xxxxxvi. d. XXVIII. Iunii ACADEMIAE promul-
 gavit CONSTITVTIONES, in quibus docentibus et
 discentibus certus praescriptus est ordo. Agitur in il-
 lis, de Rectore Academiae, de Decanis singularium fa-
 cultatum, de Senatu Academico, de Oecono-
 mo Academiae, de Notario, de Pedellis, de publico aerario, de
 publicis professorum lectionibus, de disputationibus, de
 declamationibus, de feriis ac vacationibus, de priuatis
 praeceptoribus, et tandem etiam certae leges academi-
 cae praescriptae sunt iuuentuti. d) A. 1119LIII. vero
 d. XVIII. Martii STATVTA seu LEGES ACADE-
 MIAE sunt publicatae, in quibus constitutiones de

A. 1119
 xxxxxvi.
 Constitutio-
 nes & A.
 1119LIII.
 Statuta seu
 leges Aca-
 demiae sunt
 promulga-
 sat.

B 3

A.

d) Constitutiones Academiae legi possunt apud GRVBIVM
 l. c. p. 171.

A. CIÖÜXXXXVI. partim repetuntur, partim extenduntur. e)

§. XII.

A. CIÖÜCVII.
Privilegium
Academiae
est publica-
tum.

TANDEM ALBERTVS A. CIÖÜLVII. d. XVIII. Aprilis speciale PRIVILEGIUM Academiae Regio- montanae gratiosissime concessit, illudque peculiari re- scripto d. IIII. Decembr. A. CIÖÜLVIII. omnibus Ducatus Prussiae statibus solemniter promulgauit; f) in quo egregia illa iura et immunitates continentur, quodque a SIGISMUNDO AVGVSTO POLONORVM RE- GE A. CIÖÜLX. d. XXVIII. Martii non solum per omnia est confirmatum, sed et nostrae Academiae, priuilegia ACADEMIAE CRACOVIENSIS simul clementissime sunt concessa,

§. XIII.

I) Acade-
miae con-
cessa sunt
omnia pri-
uilegia ex
Auth. Ha-
bita C. ne
fil. pr. Pat.

Vt ergo haec iura et immunitates ordine explicemus I) quidem in Genere Academiae nostrae concessa sunt omnia priuilegia, quae in Authentica Habita C. ne filius pro patre, omnibus, qui litteris dant operam, sunt indulta: Sic enim loquitur Serenissimus Fundator in priuilegio Academiae: *Als geben, gestatten und verleyen wir in Krafft dieses unseres Briefes unser Vniuersitaet, samt allen derselben Professorn, Doctorn, Magistern, Scholaren und Verwandten, in unserm ganzen Fürstenthume und Landen, alle und iede Regalia, mit allen ieglichen Freybeiten, Rechten, Würden, Zieren, Zubehörungen und Gerechtigkeiten, wie die*

e) Inueniuntur apud GRVBIVM l. c. pag. 179.

f) Conf. Fürstlicher Durchlauchtigkeit Marggraf Albrecht, des ersten Herzoges in Preussen, und der Vniuersitaet Koenigsberg Fundatoris, Ausschreiben wegen gemeldter Vniuersitaet.

die iemals von Römischen Kaisern, Koenigen oder Päbsten auf sie kommen, VND INSONDERHEIT das Priuilegium authenticae Habita C. ne filius pro patre &c. Notum est authenticas, quae Codici repetitae praelectionis Imperatoris IVSTINIANI insertae reperiuntur, illas potissimum dici, quae ius Nouellarum continent, quae et ipsae AVTHENTICAE adpellantur. Aliter vero comparatum est cum *hac authentica Habita C. ne filius pro patre*, vtpote quam Imperator FRIDERICVS I. speciali constitutione sanciuuit, et dicto Codicis titulo inseri iussit, quaeque sequentis est tenoris:

Noua constitutio FRIDERICI.

Habita quidem super hoc diligenti inquisitione, Episcoporum, Abbatum, Ducum omnium Iudicum et aliorum Procerum sacri nostri palatii examinatione, omnibus, qui caussa studiorum peregrinantur, scholaribus et maxime diuinarum atque sacrarum legum Professoribus, hoc nostrae pietatis beneficium indulgemus, vt ad loca, in quibus litterarum exercentur studia, tam ipsi quam eorum nuncii veniant, et in eis secure habitent. Dignum namque existimamus, vt, cum omnes bona facientes nostram laudem et protectionem omni modo mereantur: quorum scientia totus illuminatur mundus, et ad obediendum DEO et nobis, eius ministris vita subiectorum informatur, quadam speciali dilectione eos ab omni iniuria defendamus. Quis enim eorum non misereatur, qui amore scientiae exules, facti de diuitibus pauperes, semetipsos exinaniunt, vitam suam multis periculis exponunt, et a vilissimis soepe hominibus (quod grauiter ferendum) corporales iniurias sine causa perferunt? hac igitur generali et in perpetuum valitura lege decernimus, vt nul-

lus

lus de cetero tam audax inueniatur, qui aliquam scholaribus iniuriam inferre praesumat; nec ob alterius cuiuscunque prouinciae delictum, siue debitum, (quod aliquando ex peruersa consuetudine factum audiuius) aliquod damnum eis inferat, scituris huiusmodi sacrae constitutionis temeratoribus, et etiam ipsis locorum Rectoribus, qui hoc vindicare neglexerint, restitutionem rerum ablatarum ab omnibus exigendam in quadruplum, notaque infamiae eis ipso iure irroganda, dignitate sua se carituros in perpetuum. Veruntamen si litem eis quispiam super aliquo negotio mouere voluerit, huius rei optione data scholaribus eos coram domino vel magistro suo, vel ipsius ciuitatis Episcopo, quibus hanc iurisdictionem dedimus, conueniat. Qui vero ad alium iudicem eos trahere tentauerit, etiamsi causa iustissima fuerit, a tali conamine cadat. Hanc autem legem inter Imperiales constitutiones, scilicet sub titulo, Ne filius pro patre etc. inferi iussimus. Datum apud Roncalias Anno Domini CIOCLVIII. Mense Nouembr.

In hac ergo constitutione Imperator statim in initio sancit, hoc priuilegio gaudere posse omnes, qui studiorum causa peregrinantur, scholares et maxime diuinarum ac sacrarum legum professores. Ex hisce Imperatoris verbis quidem nonnulli deducere conantur, I.) hanc authenticam saltem ad discentes non vero ad docentes spectare; g) II.) priuilegia hic enumerata saltem iis esse concessa, qui studiorum gratia peregrinantur, non vero his qui in patria in studia incumbunt, h) ad primum vero

CHRI.

g) CONRINGIUS de Antiquit. Acad. pag. 135.

h) SICHARDVS ad h. auth.

CHRISTOPHORVS PHILIPPVS RICHTER i) et THOMAS LINDEMANN k) fati responderunt; et Imperatorem etiam PROFESSORVM expresse inieciſſe mentionem, haec teſtantur verba, *et maxime diuinarum ac ſacrarum legum* PROFESSORES. Ad ſecundum vero quod adtinet, eo tempore, quo haec lata eſt lex, pauciſſimae erant Academiae, maxima ergo pars illorum, qui ſtudiis ſe dicare cupiebant, patrios relinquere cogebantur Lares. l) Inſuper et omnes rationes ab Imperatore adlegatae, et ad illos adplicari poſſunt, qui in patria ſtudiis operam dant, quum et horum ſcientia totus illaminetur mundus, et ad obedientiam DEO & magistratibus eiusque miniſtris vita ſubiectorum formetur. Alia vero eſt quaestio, an illi his gaudere poſſint priuilegiis, qui nomina ſua apud Rectorem non ſunt profeſſi. LINDEMANNVS modo adlegatus quidem putat, hoc non eſſe neceſſarium, quia matricula non tam ſtudioſum facit, ſed eſſe probat. m) RICHTERVS vero hanc prolixè refutauit opiñionem. n) Noſtram quod concernit Academiam, in legibus expreſſe ſancitum eſt, quod ille, qui nomen ſuum matriculae Academicæ dare noluerit, ab omnibus priuilegiis Academicis ſit excludendus. o) Porro promiſit Imperator, *vt ad loca in quibus exercentur*

C

tur

i) CHRIST. PH. RICHTER *in comment. ad hanc authent.*

pag. 30.

k) THOM. LINDEMANN. *in diſſ. de Academiis earumque iuribus* §. 62.

l) LIMNAEVS *l. c. cap. VIII. n. 49. ſeqq.*

m) LINDEMANNVS *l. c. §. 53.*

n) RICHTERVS *l. c. pag. 24.*

o) Conf. GRVBIVS *l. c. pag. 290. n. 7.*

tar litterarum studia tam ipsi, quam eorum nuncii venire et in eis secure habitare possint. Securitas ergo indulgetur. Multi quidem hanc securitatem latissime interpretantur, et per eam litteratos ab omni vectigalium et tributorum collatione liberatos esse opinantur: ast verior videtur sententia Celeberr. CONRINGII, qui per securitatem nil magis quam defensionem ac tutelam ab omni intelligit iniuria, p) quia Imperator sese ipsum explicat verbis mox subsequens, dum ait: *dignum namque existimamus, cum omnes bona facientes nostram laudem et protectionem mereantur - - - - quadam speciali dilectione eos ab omni INIVRIA defendamus.* Hincque non verosimile est Imperatorem vocabulo INIVRIAE vectigalium tributorumque praestationem significare voluisse. Tandem et Imperator singularem Academiae concessit IVRISDICTIONEM, de qua §. sequenti mihi erit agendum.

§. XIII.

II.) Academia gaudet iurisdictione.

IVRISDICTIO in genere est publica iuris dicendi potestas, et exercetur a Magistratu in illos, qui eius iurisdictioni subsunt. Quum ergo Academia specialem quasi constituat Rempublicam, et magistratus in ea sit constitutus, ei etiam peculiaris iurisdictione in ciues suos competit, cuius fundamentum in authentica nostra expressis verbis reperitur, ex quibus luculenter patet, quod Imperator SCHOLARES (subquo nomine omnes, qui ad corpus spectant Academicum, intelliguntur) per speciale privilegium a communi iurisdictione eximere et a proprio quodam iudice iudicari voluerit.

Iuxta

p) CONRINGIVS l. c. pag. 177.

Iuxta hanc authenticam illis temporibus, vbi iam omnia repleta erant superstitionibus pontificiis, CLERICI, qui soli fere litteris nauabant operam, praeerant Academiis, et consequenter etiam vel sub nomine Episcopi vel Rectoris hanc exercebant iurisdictionem. q) Quum vero per salutarem LVTHERI reformationem etiam Academiis alia induta sit facies, hinc in nostra Academia ex omnibus quatuor ordinibus seu facultatibus, Theologica nempe, Iuridica, Medica et Philosophica constituti sunt PROFESSORES, qui Senatum Academicum representant, et sub directione Rectoris Magnifici, qui primam in omnibus negotiis habet notionem et cognitionem, IURISDICTIONEM exercent, ita tamen, vt RECTOR, qui singulis semestribus iuxta ordinem facultatum eligitur, leuiores causas in officio Rectorali ipsemet decidat, arduas vero ad SENATVM referat. r) Ad PERSONAS, in quas haec, Academica exercetur iurisdictione, pertinent: I) Omnes docentes, siue sint Professores, siue Doctores, siue Magistri. II) Eorum vxores, viduae, liberi et domestici, qui in seruitio illorum reperiuntur, hi enim forum maritorum, parentum ac domesticorum sequuntur vel retinent. s) III) Omnes discipulos, qui studiorum gratia in Academia morantur, dummodo matriculae sint adscripti. IIII) Omnes ecclesiae Ministri, Rectores et Collegae scholarum Regiomonti habitantes, si ex contractu vel delicto conueniuntur, item V) Pharmacopaei et Chirurghi. VI) Bibliopola et

C 2

Typo-

q) LIMNAEVS l. c. Cap. V. n. 3. seqq.

r) Vid. GRVBIVS. l. c. pag. 173.

s) l. 19. ff. de Iurisdictione et l. 22. ff. ad municip.

Typographi, t) quibus adhuc addi possunt VII) Liberalium exercitiorum Magistri, vti saltationum, armorum tractandorum, et qui in arte pingendi excellunt, seque foro Academico submitunt. CAVSAS quod concernit, quae ad iurisdictionem pertinent Academicam, nullum quidem est dubium CAVSAS CIVILES ad forum spectare Academicum, idque vnanimi adfirmatur consensu. Circa CRIMINALES vero CONRINGIVS et alii iurisdictionem Academiae denegare volunt; v) et quidem I.) quia forum privilegiatum nunquam ad Causas criminales, secundum principia iuris Romani, perduci potest. x) II.) Quia magistratus Academicus destitutus est territorio, sine quo iurdictio criminalis seu merum imperium non potest consistere. III.) Quia Imperator tantum iurisdictionem, non vero merum Imperium concessit. Ast recte LIMNAEVVS multique alii Iureconfulti contrariam defendunt sententiam; y) partim quia beneficia Principum plenissime sunt interpretanda, z) partim quia genus concessum omnes suas complectitur species, a) et dispositio generalis tantum operatur quoad omnia, quantum specialis quoad speciatim enumerata, b) partim quia iurdictio in

t) Conf. III. Praef. *Einleitung zur Preussischen Rechtsgelahrtheit.* Lib. III. Part. I. Tit. III. §. 9. pag. 518.

v) CONRINGIVS l. c. pag. 145.

x) Ob l. 1. C. ubi Senatores.

y) LIMNAEVVS l. c. cap. VIII. n. 32. STEPHANI de iurisdictione Lib. III. Part. II. cap. 12.

z) L. 3. ff. de Constitutionibus Principum.

a) L. 4. C. de praescript. XXX. annor.

b) L. 79. pr. ff. de legat. 3. et L. 51. ff. de admin. tut.

in suo ambitu etiam complectitur merum imperium c) Equidem inter Pontificios, vbi Academiae ab Episcopo, vel a solis clericis solum dependent, iurisdictio criminalis exerceri non solet, aliter vero comparatum est cum Academiai Protestantium, quibus a summo Imperante potestas varia Regalia sicque et iurisdictionem exercendi est concessa. Hincque nostrae Academiae ex singulari Fundatoris gratia etiam **IURISDICTIO** generaliter est concessa. Haec enim priuilegii sunt verba: *Vnd insonderheit wollen, setzen und ordnen wir, dasz aller Professorn und Vniuersitaets-Verwandten Häuser, in welcher Stadt oder Vorstadt sie gelegen, befreyet seyn, darinn kein Stadtknecht mit gebieten oder verbieten kommen, Hand an iemand legen oder gefänglich hinwegführen soll. Dergleichen sollen der Professorn und Vniuersitaets-Verwandten Kinder, so lange sie unter dem väterlichen Gehorsam, und un-begeben seyn, aller ihrer Aeltern Priuilegien fähig, und keiner andern Obrigkeit, denn allein dem Reclori unterworffen seyn, ferner Inhalts unserer Vniuersitaet Statuten.* Inde, quum subsequentijs temporibus Iurisdictio Academica a nonnullis in dubium vocaretur, illa per singularia rescripta iterum est confirmata. Ita enim in rescripto Electorali de A. **MDCCXXII.** sancitur: *Dasz die Vniuersitaets-Verwandten einzig und allein Recloris und Senatus Academici Iurisdiction unterworffen seyn, und bingegen von aller andern Bothmäsigkeit eximiret bleiben, ist nicht mehr denn billig, soll auch darüber gehalten werden.*

C 3

den.

c) L. 1. ff. de officio eius cui mand. l. 7. §. 2. ff. de officio praecoss. inueta. l. 6. pr. ff. d. t. et l. 6. §. 8. ff. de officio praef.

den. d) Et A. CIÖÖCXXXVIII. et CIÖÖCXXXVIII. per specialia mandata Senatus ciuicus serio est admonitus, vt Academiam in exercitio Iurisdictionis nulla turbaret ratione. *e)* Huc etiam pertinet, quod nullus studiosorum per satellites vrbis vel per milites comprehendi possit, nisi vt ad Rectorem ducatur, eique in custodiam tradatur. *f)* Porro nemo studiosorum in carcerem alienum includi potest, nisi tempus nocturnum id iubeat, vt tamen illucescenti die Reктору sit tradendus. *g)* Quod vero haec iurisdictione etiam CRIMINALES sub se comprehendat causas diferte disponit ALBERTVS in STATVTIS Academiae: *Leuiora*, ait, *quidem delicta pro Reitoris, Senatusque arbitrio puniuntur, vel pecunia vel carcere, grauiora vero vt furta, stupra, adulteria, periuria, blasphemia in DEVM, famosi et impii libelli, artes magicae, coniurationes, caedes, et his similia pro rei atrocitate puniuntur vel relegatione vel carcere apud Episcopum perpetuo.* *h)* Testantur id etiam multa exempla, praesertim vero proclama quoddam A. CIÖÖCXXXVIII. nomine Reitoris et Senatus promulgarum, quo ADAMVS PRAETORIVS, qui IOANNEM RINGWALD in duello occiderat, se vero fuga subduxerat, praeuio processu, solemniter est proscriptus. Hancque iurisdictionem

d) GRVBE l. c. pag. 274. in fine,

e) GRVBE l. c. pag. 276. et 278,

f) GRVBE l. c. pag. 189.

g) GRVBE l. c.

h) GRVBE l. c. conf. etiam Praef. III. *Einleitung zur Preussischen Rechtsgelahrtheit. Lib. III. Part. II. Tit. I. §. 3. pag. 734.*

Etionem Criminales etiam variis aliis Academiis competere ZIEGLERVS testatur. i)

§. XV.

Academiae III.) *immunitas ab omnibus oneribus est concessa.* Huc spectant priuilegii verba: *Es sollen auch der Vniuersitaet Professorn und Verwandten von gemeinen bürgerlichen Auflagen, Schatzungen und anderen Beschwerden und insonderheit vom Schoffe, Wache, Zeise (i. e. Accise) und so dergleichen fürfallen möchten, befreyet seyn.* Nil quidem aequius est, quam vt subditi Principi et ad sustentandam familiam, et ad Rempublicam tuendam, et ad publicos superandos sumtus certam annuatim tradant pecuniae summam, quem in finem vectigalia, tributa, alique census sunt introducti, k) quae regulariter ab omnibus subditis sunt praestanda, quia omnes summi fruuntur Imperantis protectione. Quidam tamen ex singulari ratione a praestatione illorum sunt liberati; eo et pertinent Academiae earumque Professores. Egrege hac de immunitate sentit ZIEGLERVS: *erudiendae, scilicet, iuuentutis rationem maximum mereri fauorem, et docentes propter sedulam et assiduam curam, quam professionibus suis debent, dignos esse, vt immunitate gaudeant, aut publicis tributis, quantum fieri potest, subducantur.* l) Patec ergo ex priuilegio adlegato Academiam nostram immunem esse, I.) ab omnibus oneribus publicis ac censibus, quae ciues oppidani & alii incolae praestare tenentur. II.)

III.) Academia immunitas est ab omnibus oneribus.

i) ZIEGLERVS *de iuribus Maiestatis Lib. I. cap. XXIII. §. 6.*

k) PHIL. LAV *diff. de tributorum et collectarum iure. Reg. 1685.*

l) ZIEGLERVS *l. c. Lib. II. cap. II. §. 31.*

II.) Ab omni tributo tam personis quam rebus alias imposito, Germanice *Schoß* dicto. III.) A vigiliis praestandis: vnde sponte sua sequitur, quod etiam a praestatione pecuniae pro custodiendis aedibus dandae vulgo *Wachgeld* debeant esse immunes, quum surrogatum naturam sequitur surrogantis. IIII.) A vectigalibus, quae nomine *Accise* veniunt. Quum vero exinde varii abusus ac defraudationes viderentur oriri SERENISSIMVS REX FRIDERICVS GVILIELMVS gloriosissimae memoriae ad tuendam hanc immunitatem constituit, vt haec vectigalis species circa emtionem rerum sit soluenda, aequiualens vero summa pecuniae Professoribus quotannis ex aerario Regio restituenda sit.

§. XVI.

III.) Magi-
stratus ciui-
cus Professorum
liberis
in subsidium
tutores con-
stituere de-
bet.

Ad praerogatiuas Academiae nostrae quoque pertinet III.) *Quod Senatus ciuicus in subsidium Professorum omniumque ciuium Academicorum liberis tutores constituturum teneatur.* Sic enim loquitur ALBERTVS in priuilegio: *Vnd nicht desto weniger soll ein ieder Rath unserer dreyen Städte Koenigsberg, darinn der Vniuersitaet Professorn und Verwandten wohnen, schuldig seyn, so oft sie mit Tode abgeben, ihre Kinder als ihrer Bürger Kinder, neben der Vniuersitaet, so sie erfordert, beschützen, annehmen, bevormunden, und aufsehen haben, damit denenselben treulich und wohl fürgestanden werde.* Regulariter omnia iudicia tutores constituere possunt, quae aliquam iurisdictionem in pupillum eiusque bona habent. Quum ergo Academiae competit Iurisdiction, (§. XIII.) competit ei etiam facultas tutores constituendi. Accipiunt
vero

vero ab Academia tutores, liberi omnium eorum, qui ad Academiam spectant, quique iurisdictioni illius sub- sunt, et supra iam enumerati (§. XIII.) Regulariter qui- dem ab Academia Professores, alique ciues Academici constitui possunt tutores, vt vt Professores ordinarii ad subeundum hoc munus cogi non possint. Quodsi vero ciues Academici desint, vel ob rationes in iure admissas se excusare possint, tunc in subsidium tenetur Magistra- tus ciuicus, ex ciuibus suis Professorum liberis consti- tuere tutores, qui in officio Reſtorali confirmantur, et ad hunc actum ab ordinaria liberantur iurisdictione, simulque ad rationes Reſtori Academiae Magnifico red- dendas obligantur.

§. XVII.

V.) *Gaudet Academia iure propolii*, germ. *der Vor-* V.) *Acade-*
kauff. Sic enim in priuilegio: *Gleicher Gestalt sollen alle* ^{*mia gaudet*}
und iede unser Vniuersitaet Professorn und Verwandten, ^{*iure propo-*}
mit einem freyen Vorkauff allerley Viebes, und anderer ^{*lii.*}
häuſlicher Nothdurfft begnadet und befreyet seyn. Derge-
stalt, dasz sie solchen Vorkauff allewege auf öffentlichem
Marckte und allein zur häuslichen Nothdurfft gebrauchen.
 Regulariter quidem nemo ius propolii exercere potest, sed merces venduntur iuxta pretium, quod in foro obti- net, vel etiam cedunt plus licitanti, et nemo alterum in- emendo turbare debet. Professoribus vero hoc ius per singulare concessum est priuilegium, ne longa lici- tatione ab ordinariis laboribus detineantur, ea tamen restrictione, vt merces saltem ad propriam emant con- sumtionem. Praesertim vero Oeconomus conuictorio Academiae praepositus, hoc vti potest iure, et si alter rem iam emerit, Oeconomus vero ea pro conuictorio
 D opus

opus habere assērat, ille huic rem soluto pro pretio cedere tenetur. Singulari etiam hoc priuilegium firmatum est sanctione poenali, sic enim ait serenissimus Fundator: *Gebieten darauf allen und ieglichen unsern Vnterthanen, und ausdrücklichen den Kaufleuten, Fleischern und dergleichen Händlern, sie an solchem freyen Kauff keinerwegen zu irren, noch zu verbindern bey Straffe hundert Gulden, halb in unsre Rentkammer, von der andern Helfte das eine Theil in unser Vniuersitaet Aerarium, das andre Theil allewege in der Stadt Fiscum, da solch Verbrechen geschehen, so oft dagegen gehandelt, unmachlāslich zu bezahlen.*

§. XVIII.

VI.) *Academiae competit ius piscandi in Pregela.*

VI.) *Academiae concessum ius piscandi in Pregela, quod sequentia testantur priuilegii verba: Vnd mehr soll oftgenannter unser Vniuersitaet Professorn Macht und Gewalt haben in dem ganzen Pregel, unsern Zügen ohne einigen Abbruch zu ihrer Tische Nothdurft, und für die Haushaltung armer Studenten im Collegio, und nicht zu verkauffen, mit allerhand Gezeuge zu fischen von iedermänniglich ungehindert.* Secundum IVS NATVRALE quisque ex libertate naturali pisces vbique capere potest, et hodie adhuc ius piscandi in Oceano vnicuique tam de iure Romano quam Statutario competere videtur. Quoniam vero flumina publica hodie ad patrimonium pertinent Principis, in his nemo hoc ius exercere potest, etiam NOBILES ac POSSESSORES PRAEDIORVM in fluuiis ac riuis, ad ditiones suas spectantibus, libera gaudent piscatione, nisi haec per singulare priuilegium illis fuit concessa. Ex singulari tamen Fundatoris liberalitate Academiae nostrae
Pro-

Professores hoc gaudent iure piscandi in Pregela, ad-
 amen solum ad necessitatem et consumptionem illorum.
 Praesertim vero Oeconomus Academiae hoc ius exer-
 cere potest, quod ei etiam A. 1700. est confirma-
 tum. m) Quoniam vero exercitium iuris piscandi Oe-
 conomo molestum et magnis sumptibus obnoxium fuit,
 idcirco certa pecuniae summa in compensationem ei-
 dem ex redditibus praefecturarum soluitur.

§. XVIII.

VII.) *Professoribus et omnibus Academiae civibus concessum est freye Metz in molendinis; quod in priuilegio ita exprimitur: In unsern Mühlen zu Koenigsberg sollen unserer Vniuersitaet Professorn und Oeconomus zur Nothdurfft ihrer Haushaltung alleine allewege und ohne einige Einrede die freye Metzze haben.* Germanica vox Metzze communiter denotat sextam et decimam modii partem, quam molitores regulariter detrahunt, nisi illis eadem separatim solvatur, unde haec pecunia etiam dicitur Metzgeld. Professoribus tamen immo et Oecono- mo hanc modii partem detrahere nequeunt, ob singulare hoc priuilegium, quod etiam in testamento ALBERTI est confirmatum; vbi verba sic sonant: *Dazu auch, wenn das Korn und alles andere, so dem Collegio und den Professoribus zuständig, in unsre Mühlen gebracht, daselbst frey und ohne alle Metzung und Beschwer, gemahlen werden soll.* n) Hodie tamen haec portio molitori adsignatur et relinquitur, at rursus in pecunia iuxta taxam frumenti Professoribus compensatur.

VII.) Freye Metz in molendinis.

D 2

§. XX.

m) GRVBE l. c. pag. 274. § 309.

n) *Prinilegia der Stände des Herzogthums Preussen fol. 80. b.*

§. XX.

VIII.) Ius
opifices ha-
bendi in
aedibus suis.

VIII.) *Professoribus etiam competit ius opifices habendi in aedibus suis.* Testantur hoc priuilegii verba: *Vnser Vniuersitaet Professorn und Verwandten soll ferner frey und zugelassen seyn ihrer Nothdurft nach, und nicht länger noch anderer Gestalt in ibren Häusern Schneider, Schuster, Kürschner, Tischler und dergleichen Arbeiter zu setzen und zu halten, darann sie binfunder niemand irren noch hindern soll, bey hoher Straffe und Vngnade.* Alias omnes opificum tribus certam habent matriculam, in quam omnes inscribuntur, qui opificium quoddam exercere volunt, quique, praestitis praestandis, et probata artis suae habilitate ac capacitate, iura magistrorum vulgo *das Meisterrecht* sibi adquisierunt. Reliqui vero qui huic matriculae non dederunt nomina, et praestanda non praestiterunt, ab omnibus opificum priuilegiis sunt exclusi et mangones germ. *Boabnbaa-sen* adpellantur, qui etiam sub poena certae pecuniae summae opificium suum publice exercere non possunt. Non solum enim in plurimis GERMANIAE prouinciis, sed etiam in PRYSSIA iam olim sancitum est, ut omnes mangones, intra vnus ab vrbe lapidis spatium, non sint tolerandi. o) Sunt tamen quaedam aedes in nostra ciuitate a Principe priuilegiatae, ut ibidem opifices cuiuscunque generis habitare et opificium suum tuto exercere possint, etiam si matriculae non dederint nomina. Eo pertinent aula famigeratissimi SCHALICHII corrupte CALIXTEN HOF dicta, aedes Illustrissimorum COMITVM DE DOHNA, et non nullae aliae.

Ea-

o) *Landes-Ordnung des Herzogthums Preussen von A. MDCCXXX. fol. 40.*

Eadem ratione in priuilegio Academiae etiam PROFESSORIBVS concessum est, vt in aedibus suis quocunq; opifices habere possint, ea tamen cum limitatione, vt hi opifices saltem pro Professoribus, eorumque familia laborent. Diserte hoc exprimit FVNDATOR Serenissimus dum priuilegium hoc ita restringit: *ibrer Nothdurfft nach und nicht länger noch anderer Gestalt.*

§. XXI.

VIII.) *Professoribus concessum est ius emigrandi tempore pestis et belli in alium locum cum reseruatione salarii.* VIIII.) *Ius emigrandi tempore pestis cum reseruatione salarii.*
 Sic enim in priuilegio est sancitum: *Ob sichs auch zu trüge, dasz Krieg oder Sterbenszeiten vorfielen; welches aber der Allmächtige gnädigst abwenden wolle, und wir oder unsre Erben, Erbnebmen und nachkommende Herrschafft die Vniuersitaet nicht zeitlich anderswegen wohin verlegen würden, soll einem ieden Professorn freystehen, mit allen den Seinen an andere gelegene und gewahrsame Oerter, ohn einigen Abbruch des Stipendii seines Gefallens, bis es GOTT gebessert, zu entweichen, wenn aber unsre Vniuersitaet zeitlich verleget wird, sollen die Professores beysammen zu bleiben schuldig seyn.* Dum enim Medici fugam, tanquam optimum aduersus pestem, remedium commendant, p) et regulariter vnicuique locum peste infectum derelinquere licet, nisi hoc certas ob causas sit prohibitum. q) Hincque et aulae Principum, Comitia

D 3

tia

p) Huc spectat adagium:

Haec tria lethiferam pellunt aduerbia pestem

Mox, longe, tarde, cede, recede, redi.

q) Personas quae loco pestifero exire non possunt recenset B. IOH. STEIN *Acad. nostr. Antecessor primar. in diss. de iure pestis §. XV. seqq.*

tia, Academiae, aliaque collegia pestis caussa in alium transferri solent locum. Professoribus vero Academiae nostrae etiam haec competit facultas, et quidem cum reservatione salarii, ea tamen cum conditione si Academia non tempestive alium in locum esset translata.

§. XXII.

X.) Profes-
soribus
aegrotis et
senibus per
integrum
annum sol-
uitur Sala-
rium.

X.) Singulare etiam est privilegium quod Professoribus aegrotis et senibus, qui lectionibus vacare nequeunt per integrum annum salarium solvatur, postmodum vero, si non fuerint restituti, dimidium accipiunt. Sic enim loquitur Serenissimus Fundator: Vnd ob durch göttliche Verhängniß einer der Professorn, mit langwieriger Schwachheit des Leibes übereilet und beladen würde, oder Alters halben unvermögend wäre zu lesen, soll ihm weniger nichts sein ganzes Stipendium ein Jahr lang, und so nach Ausgang des Jahres keine Besserung bey dem Kranken oder Alters halben unvermögend befunden, seine halbe Befoldung zur Ergötzung seines Fleisses jedes Jahr unverweigerlich gegeben und zugestellet werden. Testatur hoc privilegium lingulare Fundatoris gratiam nostram in Academiam, dum etiam Professoribus qui propter senectutem vel imbecillitatem amplius docere non possunt, et pro emeritis iam declaratis, dimidium ad dies vitae concessit salarium.

§. XXIII.

XI.) Mortuo
Professore
heredibus
quadrantis
salarium
cedit.

Ad privilegia etiam pertinet XI.) quod mortuo Professore heredibus quadrantis salarium cedat. Haec enim in privilegio extant verba: Vnd so oft ein Professor, wer der auch sey, so durch göttliche Schickung im Anfang des Quartals absterbe, soll seinen Erben alwege des ganzen Quartals Befoldung unverweigerlich bezahlet werden. Hoc privilegium Professores commune habent, non solum cum sacerdotibus ac scholarum praeceptoribus, sed et cum aliis in officio publico constitutis. Si enim hi in initio statim quadrantis suum obeunt diem, heredibus illorum tamen totius cedit quadrantis salarium, quod germanice das Sterbquartal appellatur. *)

§. XXIII.

XII.) Pro-
fessoribus

XII.) Professoribus, si coniux illorum est mortua in divisione cum heredibus vestes et librorum apparatus cen praecipuum cedunt.

Sic

*) Conf. vberius THEOD. NAWMANNI Amici post fata praematura dilectissimi, Diss. de iure viduae Prutenicae, sub Praef. III. CCCCXXXVIII. bab. §. XII.

Sic enim loquitur ALBERTVS in priuilegio. *Den Professoribus sollen ihre Kleider und Bücher, wenn ihre Hausfrauen mit Tode abgehen, ~~zuo~~ voraus und unverrickt folgen und bleiben, also dasz sie dieselben in keine Theilung zu bringen schuldig, sondern als ihr vornehmste Kleinod und einige Instrumenta, damit sie desto besser ihre Kinder ernähren und erziehen können, für sich allein behalten, und ihres Gefallens legiren und damit zu thun und zu lassen Macht haben.* Ad vestes quod adinet, alii vidui hic in PRVSSIA hoc tantum praecipuum habent, vt vnum solum idque optimum vestimentum vna cum armatura extra diuisionem sibi adpropriare possint, ita enim in iure Prutehico disponitur: *Doch dasz der Wittwer seinen Harnisch und bestes Kleid voraus nehme.* r) Viduo vero Professori ex speciali hac gratia omnia vestimenta relinquuntur; Circa libros vero et Bibliothecam Professoris ipsa aequitas postulat, vt haec adminicula studiorum, et quasi arma litteratorum ipsi propria maneant, cum sine illis nec litteris porro operam nauare, nec studiosam iuuentutem erudire possit. Vtrum vero hoc priuilegium tantum ad Professores ordinarios pertineat, an vero etiam ad extraordinarios, disputatum non nunquam est; Ex benigna tamen interpretatione et rationis identitate, neque extraordinariis illud videtur negandum.

§. XXV.

XIII.) *Concessa est Professoribus libera sepultura in templo Cathedrali.* Non viuis enim solummodo prospexit Professoribus D. FVNDATOR, sed et mortuorum ossa honorifice et absque sumtibus vt sepeliantur clementissime disposuit, ita enim in priuilegio: *Es sollen auch die Professores aus sonderlicher Begnadigung, wenn sie versterben, frey Begräbnis in unserer Thumkirche bey der Vniuersitaet gestuhlen iederzeit haben und behalten, ausserhalb Sербенsläufften, und dasz es gleichwohl mit Wissen, Reſtoris und Senatus geschehe.* Primis itaque temporibus sepulturam habuerunt in templo Cathedrali, postea vero nempe A. MDCXVI. peculiare prope ecclesiam cathedralem exstructae sunt cryptae in quibus omnes Professores ordinarii eorumque vxores et liberi sepeliuntur. Extraordinariis vero ex singulari Senatus Academici conceditur

XIII.) Professores liberam habent sepulturam.

r) *Preussch Landrecht. Part. II. Lib. V: Tit. XIII. §. 7.*

ceditur benevolentia. Locus Academiae proprius in privilegio expresse assignatur, ita ut nihil pro illo soluere teneantur, ut tamen ab heredibus concessio desuper a Rectore et Senatu impetretur.

§. XXVI.

Alia adhuc enarrantur privilegia.

Haec itaque sunt iura et praecipuae immunitates quae ACADEMIAE REGIOMONTANAE ex privilegio. D. ALBERTI competunt. Sunt vero adhuc quaedam, quae illi a Serenissimis ALBERTI successoribus sunt concessae. Eo pertinent: 1) *Ius braxandi ad suam necessitatem absque ullis oneribus et vestigialibus*, quod Professores iam a fundatione Academiae exercuerunt, et A. MDCXXXVI. ab Electore Brandenburgico, anno vero sequenti a VLADISLAO Polonorum Regi confirmationem desuper obtinuerunt. 2) Hodie vero loco huius iuris exercitii, certa summa pecuniae ex redditibus Regiis illis quotannis soluitur. 3) *Quod vidua Professoris post obitum mariti annuatim certos modios frumenti gratis accipiat.* 4) III.) Competit etiam Academiae IVS DETRACTVS et SVCCESIONIS in bona vacantia civium Academicorum, quod illi A. MDCLXXXI. ab Electore FRIDERICO GVILIELMO est concessum. 5) IIII.) *Academiae cedunt omnes multae, ex edito perpetuo adversus Duellantes et iniuriantes promulgato.* Quemadmodum et omnes aliae multae civium Academicorum, licet in alieno foro, forte in iudiciis mixtis fuerint dictatae Academiae ex speciali concessione D. FRIDERICI GVILIELMI cedunt. 6) X)

§. XXVII.

Epilogus.

Haec Lector Benevole tecum communicare constitui. Libenter quidem fateor, multa quae hic occurrunt longiori tractatione fuisse digna. Ast breue temporis spatium, quod mihi in conscribenda hac dissertatione fuit permittum, me prolixiorum esse prohibuit. Nil magis ergo precor, quam ut omnia pro singulari tua humanitate meliorem interpreteris in partem, simul vero vota tua pro salute matris nostrae ALBERTINAE cum meis coniungas, et illi perpetuum voueas incrementum.

s) GRVBE l. c. pag. 225.

t) GRVBE l. c. pag. 274.

v) GRVBE l. c. pag. 202.

x) GRVBE l. c. pag. 270.

S. D. G.

PRAESES
AVCTORI ET RESPONDENTI
NEPOTI EX FRATRE DILECTO.

S.

Bene agis, quod dum almae Matri Albertinae nostrae valedicis, memoriam Tui specimine aliquo Musis nostris relinquas, simulque rationem studiorum tuorum reddas. Elegisti Thema *de Privilegiis et immunitatibus Academiae nostrae*: Cum enim omnes Boni Anno hoc *Saeculari Secundo* dignissimam D. Fundatoris ALBERTI instituant recordationem, non incongruum Tibi visum fuit, et tuum hic conferre Symbolum. Aurea haec Privilegia merito defendis, quae ab indoctis et litterarum osoribus saepius arroduntur. Applaudo Tuis conatibus, et dum iter ad exteras prouincias meditaris, omnem
Tibi

Tibi felicitatem ex animo apprecor: Perge modo in stadio, quod praeceunte Avunculo Tuo GYETTERO nostro Viro Clarissimo aliisque Ducibus non ignauiter currere coepisti, vt curriculum faustis auibus absoluas. Equidem incidisti in tempora, quae iuuenibus ad metam obtinendam difficiliora videntur; sed fide DEO, venerare REGEM, honora Maecenates, ac imprimis pietatem cole; sic et ille, qui semper *Seminis nostri* fuit DEVS, neque Te vnquam deseret, sed Vota et benedictionem B. *Parentis* Tui largiter implebit, vt scopum quondam in partibus Tibi credendis feliciter obtinere possis. Ego Te precibus meis comitari nunquam desinam. Vale, et vt facis, vltterius me ama. Dabam e Musaeo X. Calend. Octobr. A. MDCCCXXXIII.

RESPONDENTI NOBILISSIMO
GOTTLOB IACOBO SAHME,

S. D. P.
IACOBVS HENRICVS KVRELLA,
I. V. D. ET P. P. IVD. AVL. CRM. ADS.

Quanti TE semper fecerim , et quanto TE prosequutus sum amore, *carissime* SAHME, alios eloqui potius volo , quam ad hosce prouocare codillos, quibus non testimonium , optime apud nos tractae vitae, et copiosae eruditionis, quam improbo labore, et spontanea industria TIBI comparasti contexere, sed nouum intimi adfectus documentum TIBI edere contendo. Ex quo enim post obitum summe Venerandi atque nobis desideratissimi Parentis, ab auunculo TVO, *Amplissimo atque Excellentissimo* CHRISTIANO HENRICO GVETTHERO, viro bonorum laudibus superiore, in omni meliorum litterarum studio, peculiari fide instructus atque educatus , et vna cum EO, ab *Illustri atque Excellentissimo Academiae nostrae Directore et Cancellario*, REINHOLDO FRIDERICO A SAHME, Patruo TIBI beneuolentissimo, ad omne virtutis genus formatus es, iurisprudentiae nomen dare constituebas, et meis concreditus es scholis , talem TE mihi habere licuit auditorem, de quo iure optimo maximo gloriarer, TE aorum gloria pulsum , agnatorum cognatorumque vestigia adeo pressisse, vt iam tum certus confidere incoeperim, fore vt scientiis, atavito gentis TVAE patrimonio , insignem aliquando additurus sis accessionem.

Nec

Nec fefellit me spes mea. Singularis industria, morum probitas, erga DEVM pietas, quam in primis non fucato ardore coluisti, votis et expectationibus ex asse responderunt. Quam ob rem, dum in publicum progredieris, iamque iterum eruditionis TVÆ specimen doctum publici iuris facis, non possum non, quin me eorum numero iungam, qui omnia meliora TIBI precati, conatibus TVIS sincere adplaudunt, atque ex animi sententia vovent, ut quaecunque impofterum suscepturus es, pari atque felici coronentur successu. Iter ad exteras Musas meditaris, *doctissime* RESPONDENS; faxit DEVS faustum et patriae atque splendidissimæ familiae TVÆ proficuum et honorificum. Dabis extra Albertinam studiis operam,

TE Pater Aeneas, et Patruus excitet Hector!

Novos TIBI conquires amicos, (hos enim TIBI numquam defuturos, vitae TVÆ genus probum et emendatum praefagire iubet) noli obliuisci horum, qui TE prius amplexi sunt, inter quos et me collocabis, ob amorem inter nos mutuum. Denique absolutis laboribus, et decurso stadio, patriae, TVIS, atque amicis TE redde, quorum quippe omnium votorum complementum in eo terminatum est, ut TE maiorem precibus atque suspiriis suis reducem complectantur hilares. Quod superest, *carissime* SAHME, si quid in me collocaſti fiduciae, id de me persuasum habeas, me TE absentem eodem prolixo adfectu prosequuturum esse, qualem TIBI et debeo, et hisce publice spondeo. Vale. Dabam e Museo III. Kal. Octobr. A. R. S. MDCCCXXXIII.

